

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Godlycke Kracht Van De Goede Wercken Ghegront Op Het Waere Gheloof

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

II. Capittel. Wordt ondersocht of de goede wercken eenighe kracht hebben, ende waer door.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71472)

9
sijne sonden/ende by sich bekeere/niet dat den ver-
soon sondaer sulcx weerdigh is / want
zijnde in den staet van doot sonde / ende verhol-
ghens herooft vande heyligh-makende gracie / is
enen byandt Godts die de gracie Godts niet en
verdient te hebben / ende niet recht van Godt aen-
hem kan gheueghert worden ; maer 't is de con-
grao, dat is/het betacmt aen de barmhertighede
Godts/de sen of dien sondaer boort te helpen want
neer by de boorkomende ofte verwekkende gracie/
die Godt hem npt loutere ghenade gheeft / ghe-
lypcht/ ende niet de selbe werck.

Deze hemerckinghen aldus bast ghestelt zijnde
tot merckere verklarunghe van de materie / kom-
me ick tot de materie self.

II. CAPITTEL.

Wordt ondersocht of de goede wercken eenighe
kracht hebben, ende waer door.

DE goede wercken kunnen naemelijck in twee
soorten ghedeelt worden. De eerste die natuer-
lijk ofte sedelijck goet zijn / de tweede die boven na-
merlijck goet zijn.

Van de eerste spreekt den H. Paulus Rom. 2. v. 14.
De Heydenen, seyt hy/ die de wet niet en hebben, doen
natuerlijk die dinghen die de Wet aengaen, dat is te
segghen/ ghelijck de woorden luyden/de Heydenen
die gheen gheschreuen Wet en hebben / onderhou-
den nochtans de natuerlijke Wet die sy hebben
door het ingheben ende leeringhe van de natuere
in haere eyghen herten ende conscientie, ghelijck den
H. Paulus daer by voeght : Want indien sy hunne
Guders eeren/ niet door en slaen / gheen overspel
doen / niet en stelen / de behoefstige by-staen/ ael-
moessen gheben &c. sy doen dat / niet om dat se die
ghelosen hebben in de tafelen Moyfis, maer om dat
de natuerlijke reden hun leert. 'T ghene ghy aen u
selven

selven niet ghedaen en wilt hebben, en doet dat aen een ander niet.

Wat dese plaetse van Paulus moet verstaen worden van oprechte Heydenen, dat is/die noch niet bekeert en zijn/ende verbelghens niet en ghelooften in Christum, noch dooz den Doop niet gekomen en zijn in de Kercke / blyckt alre schier upt alle sijn woorden.

Erst upt dit woorden / Heydenen. 't welck deurgaens in de Schryfure booz onghelooftige wordt ghenomen: Alsoo wort 't gheseyt / *Matth. 5. v. 32.* Dit altemael ondersoeken de Heydenen. Ende *Luc. 18. v. 32.* Des sone des menschs sal ghelevert worden aen d'Heydenen. Ende *1. Cor. 1. v. 23.* Christus is voor de Heydenen dwaesheyt: Woorders op vele andere plaetsen vande Schryfure wordt dit woorden Heydenen ghenomen booz Onghelooftige.

2. Dit woorden / Natuerlijk, gheeft opentelijck te kennen dat den Woestel hter van ghene andere en spreekt als van onghelooftige, om dat 'er by d'atelijck by voeght dat se de Wercken der Wet ghelevert hebben in haere herten, ende overtuyght worden in haere consciencie, sonder eenighe gheschreven Wet, want de ghelooftigen hebben met 'er daer een gheschreven Wet.

Hier upt volghet dat oock de Heydenen, ofte onghelooftigen, natuerlijk/ende sonder eenighe besondere behuysel Gods/sich konnen onthoude van quade ofte eenighe goet werck konnen doen / ende met 'er daer doen: Want het meeste deel eeren hunne Woorders/ vele en slaen niet doot/ vele en steuen niet se. Ende Paulus seght dat se dese oft soodanighe wercken / natuerlijk, ofte alleen dooz het ingheben vande nature doen / verbelghens dan sonder eenighe besondere huysel Gods.

Dit blyckt in Pharao, den welcken hoe godloos ende onghelooftig hy was / hadde nochtang kennisse van eenighe zedelijck goet in 't besondere: Want hy seide: Ick hebbe ghesondicht, den Heer is rechtveerdigh, ende ick met mijn volck sijn godloos: 't en is niet waer.

waerſchynlyck dat hy dese goede kennisse dooz
eenigh besonder Godlyck behulpsel gehad heeft/
aenghesien dat de Schrifture gheruyghet dat hy
van soodantigh behulpsel berooft was / alsoo Godt
sijn ghemoot versteenicht ofte verhart hadde.

Dan soodantighe goede wercken der Heydenen
is in de waerghē of se eenighe kracht hebben ter
salighejdt :

Ick antwoorde dat neen : Dit toone sich 1. uyt
den H. Paulus 2. Cor. 3. v. 5. Wy en sijn sejt hy / van
ons selven niet bequaem vets te dencken als uyt ons selven
waer op den Dordrechtſchen Bi. bel sel de bekenit *Num.*
14. dat Paulus niet seght dat wy niet bequaem en
sijn uyt ons selven / ofte dooz onse krachten alleen/
vets te bedencken / dat ons, ofte andere tot de saligheyt
brenghe: De wijle dan de Heydenen de goede wer-
cken die sy natuerlyck doen / uyt haer selt en / ende uyt
haere eyghen krachten doozt-bzenghen / soa en
konnen dan die wercken niet vatigh sijn tot de sal-
ligheyt ofte godtbyzuchtigheyt.

Nochtans ist saeken dat de Heydenen dooz de
krachten vande natuerē soo veel doen als in haer
is / Godt en weyghert se d'eerste gratie niet / die
van de Godts gheleerde ghenoomt wordt gratia
preueniens. dat is / de hooz-komende gratie / dooz de
welcke sy opgheweekt ende verstercht zijnde sich
betijdt maken om meerder t'ontfanghen / want
inden sy niet die eerste hooz-komende gratie in-
de wercken soo veel als sy konnen. Godt sal hun
noch weerdre behulpselen geben / niet om de goe-
de wercken die se ghedaen hebben dooz de krach-
ten van de natuerē / maer uyt louterē barmhertig-
heyt e: de ghenade / want ander sijn en soude't gee-
ne gratie sijn / maer schult. Dit is de leeringhe vā
den H. Apostel Paulus. Eerst *Rom. 9. 16.* Dit en komt
niet / sejt hy / noch van den willende, noch van den loo-
pende, maer vanden barmhertighen Godt *Contra redē*
Rom. 11. 6. Indien het gratie is, soo en is het niet uyt de
wercken, ander sijn gratie en soude gheene gratie sijn, *Con-*
terden. 1. Tim. 1. v. 9. Hy heeft ons gheroepen door eene
heyli-

heylighe roepinghe, niet naer onse wercken, maer naer sijn
vooraemen en gratie. Alsoo is de roepinghe ende be-
keeringhe der heydenen / niet upt haune verdien-
sten / maer upt iontere ghenade ende barmhertig-
heyt Godts. **T** selbe is van de gheloobighe die in
doodelijcke sonde ghevallen sijn.

Reden is: Tusschen den loon en verdienst moet
propoztie sijn: Maer de krachten van de nature en
hebben geen propoztie met de hoven-natuerlijke
gratie/vervolgens en konde de heydenen doot
de goede wercken die se doen alleen upt krachten
van de nature/ noch de gratie / noch haere enghen
bekeeringe tot het ghelooft niet verdienen. **G**heen
goet werck en is verdienstigh van 't eeuwighe le-
ven / ten sy dat het ghedaen worde van eenen
mensch die de heyligh-makende gratie hebbe / ofte
zy in den staet van gratie en conen vziene Godts.
Dit en hebben de heydenen noch de sondaren niet/
soo en konnen huane goede wercken van niet ver-
dienstigh van 't eeuwighe leuen sijn: oersulcx en-
de de gratien die sy ontfanghen/ende haeren roep-
ende bekeeringhe/ en is niet anders als iontere
barmhertigheyt Godts / sonder verdiensten. **A**en-
gaende nu de tweede soorte van goede wercken/
te weten / die van de gheloobighen in den staet van
gratie gheschieden / die en sijn niet alleen noot-
dijck als vruchten van het ghelooft doot de wel-
ke sy alleenlijck toonen dat se oprechte gheloo-
bighen sijn / ghelijck onse Partye leert / maer ver-
dien daer-en-hoven incedere rechtveerdighma-
kinghe, ende de eeuwighe salighheyt: **M**aer dese
wercken en sijn niet natuerlijck / noch en worden
niet ghedaen doot de krachten van de nature al-
leen / ghelijck die van de heydenen / maer sy sijn
hoven-natuerlijck / ende trecken haere kracht upt
de gratie Godts die Christus doot het berghe-
lijch bloedts verdient heeft / oersulcx alle de ver-
diensten der rechtveerdige menschen spruyten upt
het lyden ende bloedt Christi als de eerste fonteyne.
Waerom seght den H. Dionysius Arcopagita *Ecclesiasticus*

arch. Cap. 2. Parte. 1. Dat den mensch niet Godlijc
 uytwercken en kan ten sp dat hy te bozen censi-
 ghen Godlijcken staet hebbe / ghelyck oock niet
 mant centighe menschelijcke wercken kan doen/
 ten 3p dat hy een mensch 3p: Maer de rechtveer-
 dighe menschen sijn in eenen boven-natuerlijcken
 ende als in eenen Godlijckē staet daer de heyligh-
 makende gracie/vervolgens de goede wercken die
 sp in desen staet doen sijn boven natuerlijck ende
 Godlijck / want soodanigh als het Wesen is van
 centighe sache soodanigh sijn oock hare uytwer-
 kinghen. Doorders / de boven-natuerlijcke ende
 Godlijcke wercken hebben proportie met de rechte
 verbiggh-maekinghe ende eeuwighē saligheyt/
 voer soo veel als te boven-natuerlijck ende God-
 lijck sijn / soo sijn van dese twee dinghen / vol-
 gens de beloften Gods ende de reden verdiens-
 sijn van 't eeuwigh leuen. Doch dit sullen wy in
 de volghende Capittels byreder betuyfen.

III. CAPITTEL.

Wordt bethoont dat de goede wercken der recht-
 veerdighe menschen hun noch meer recht-
 veerdigh-maken.

Dit seght den H. Jacobus Apostel in synen Brief
 Cap. 2. v. 21. & seqq. soo wijd-loopigh/ende niet
 soo klaere woorden/dat tek niet bedencken en kan
 hoe het penant in de wereldt heeft durben of kon-
 nen loochenen. Hoort sijne woorden :

Abraham onsen Vader is hy niet uyt de wercken ghe-
 rechtveerdicht gheweest, als hy Isaac sijnen sone gheoffert
 heeft op den Altaer?

Siet ghy wel dat het gheloove mede-ghewrocht heeft
 met sijne wercken, ende het gheloove volmaectt is ghe-
 weest uyt de wercken?

Ende de schrift is vervult gheweest die daer seght: Ende
 Abraham gheloofde Godt, ende het is hem tot rechtveer-
 digheyt